

Juul | Frost: Värdebaserad stadsplanering

Av Birgitta Fröjdendahl

Danska Juul | Frost Arkitekter A/S fokuserar arkitektur, stadsplanering samt landskapsarkitektur. Fastighetsaktien mötte de ledande arkitekterna på kontoret – Helle Juul, fil. dr, och Flemming Frost – under ett besök i Stockholm. De är aktuella i Sverige med projekt på universitetscampus i Lund och i Örebro för beställaren Akademiska Hus. Värdebaserad planering betyder att ”stadsplanering baserad på värden kan skapa en ’öppenhet’ som ger mänskliga kroppar spelrum i stadsrummet”.

Juul | Frost anser att arkitektens roll bör omformas i dagens samhälle. Utgångspunkten i kontorets arbete är människan i dess mångfald. Medarbetare, kunder, övriga berörda tillika med framtida användare av utformade platser eller fastigheter är således föremål för studier i verksamheten. På så sätt vänder arkitekterna på konventionell stadsplanering, som ofta utgår från byggnadsprojekt i sig.

Värdebaserad arkitektur

Juul | Frost lyfter fram behovet av värdebaserad arkitektur:

– Vi upplever genomgripande förändringar av samhället i dag. Det kan gälla sociala mönster, finanser, kultur. Vi måste möta dessa strukturella förändringar. Normalt skapas storskaliga planer i syfte att föregripa framtiden. Nu fungerar inte sådana metoder längre. Värden på kort och lång sikt har kommit att bli viktigare än finansiella hänsyn, konstaterar Juul.

Frost tillägger:

– Det är relativt ovanligt att arkitekter uttalar sig om värdebaserad planering, men för oss är detta en högst intressant fråga.

Inte minst gäller detta fokus sammanflätningen av stad och universitetscampus. Hur ska flöden kunna upprättas mellan städer, universitet och näringsliv? Om vi kan finna lösningar för en ökad, naturlig genomströmning samt utbyten av kunskap och nätverk, kan vi nyttja de mervärden som sådana kontaktytor kan tillföra för människor, anser de.

– För oss gäller nyckelord som livsformer, livsstilar, livsfaser samt attraktionskraft i urbana sammanhang. Vi vill besvara frågor som: Hur kan vi attrahera människor, vilka människor vill vi attrahera och hur kan det bäst ske? Det kan gälla skolor och storlekar som påverkar människan, påpekar Juul och Frost.

Helle Juul och Flemming Frost leder arbetet på Juul | Frost Arkitekter i Köpenhamn.
Foto: Camilla Hey

Under senare år har arkitekterna publicerat bland annat två studier med titeln *Byens rum*, del I och II (*Stadens rum*) för att illustrera detta perspektiv. Fokus ligger på frågor om att använda offentliga miljöer som ett strategiskt verktyg för förändring. Offentliga miljöer kan fungera som katalysatorer, socialt men även arkitektoniskt.

– Vi kan därför betrakta offentliga miljöer som ett socialt verktyg. Genom det perspektivet kan vi besvara frågor gällande livsformer. På samma sätt kan vi utveckla lösningar för campusmiljöer exempelvis i Danmark och för Akademiska Hus i Sverige, tillägger Juul.

I dag dominerar kunskapssamhället som en utveckling av teknologiska uppfinningar. Juul och Frost tillägger dock att samhällsformer baserade på värden utvecklas i ökande grad med tiden.

Nu när universitet arbetar med att bli mer tillgängliga, mer synliga, än tidigare i staden, krävs det arkitektur som är lyhörd inför den attitydförändringen.

Exempel på projekt

År 2006 genomförde Juul | Frost studier av hur städer och universitetscampus kan sammanlänkas för att skapa flöden för människor på ett mer utbrett sätt än tidigare. Arkitekterna har även anlitats av svenska aktörer i frågan. Det finns ett

behov av svar på frågor om hur hierarkier inom universitetsvärlden kan nedmonteras för att skapa konstruktiva kontaktytor med offentligheten samt hur universitet och stad kan närma sig varandra.

Frost understryker bredden i verksamheten:

– Under de senaste åren har vi ritat cirka 1 600 lägenheter och hus. Där ingår allt från billigare bostäder till exklusiva villor. Vi har även utformat grönsaksmarknaden i Köpenhamn samt en villastad om 25 000 kvm. Vidare utvecklar vi stadsrummet i Odense. Dessutom arbetar vi i Sverige med projekt på platser som Lund, Malmö och Örebro.

Universitetsplatsen i Örebro är ett aktuellt projekt för Juul | Frost i samverkan med Akademiska Hus. Syftet är bland annat att sammanlänka universitetet med ett område för näringslivet kallat Business Science Arena.

Frost säger att uppdragets utgångspunkt för Juul | Frost är Shareas-konceptet, en sammanskrivning av orden ”share” och ”areas”. Det vill säga här skapas fysiska mötesplatser för utbyten inom kunskap, kultur och sociala sammanhang. Han tillägger:

– Man kan säga att det även är ett mentalt begrepp, där alla kan bidra med individuella ideer. Via mångfald kan Shareas bli

Kv. Paradis i Lunds universitetsområde. Illustration: Juul | Frost Arkitekter

en effektiv metod att bryta ned olika barriärer till fördel för utbyte av kunskap.

I våras vann arkitekterna även en tävling om utformningen av universitetsområdet i Lund. I projektet ingår att utveckla kv. Paradis om cirka 10 000 kvm vid universitetet. En gemensam nämnare i dessa projekt är ambitionen att intensifiera flöden mellan stad och universitet. Platser som torg är viktiga nyckelpunkter i dessa projekt. Som helhet bör även staden utveckla strategier för att sprida information om pågående aktiviteter i exempelvis universitetsvärlden samt i näringslivet.

Frost tillägger att det finns en uttalad ambition från universitetsvärldens sida att uppmuntra till, det vi i Sverige kallar, det tredje uppdraget, det vill säga att sprida kunskap om forskningsresultat samt att se till att kunskapen utmynnar i handling.

I exempelvis Zürich, Tyskland och i Nordamerika, har de sett exempel på universitet som medvetet arbetar med att aktivt möta människor, inte bara genom att undervisa studenter utan även genom att odla kontakten med barn, seniorer eller med studenter som tidigare har avlagt examen. Museer, sjukhus samt bibliotek är övriga enheter inom universitetet som aktivt kommunicerar med medborgare på olika plan i skilda verksamheter.

Studien From the Academic Village to Urban University Hub innehåller komparativa analyser av Lancaster universitet, ETH (Die Eidgenössische Technische Hochschule Zürich) och MIT (Massachusetts Institute of Technology) samt tre danska universitet. I studien listas ett antal idéer för att inspirera universitet att öka sin utåtriktade kommunikation mot samhället. Vissa av dessa idéer har implementerats i Malmö, Köpenhamn respektive i Odense.

Exempel på nyckelord i idébanken är decentralisering, ekologi, estetik, globalisering, tillgänglighet, upplevelser, universitetshub eller fysiska och mentala kontaktytor för en mångfald människor i

olika åldrar samt öppenhet både gällande kommunikation/informationsflöden eller inbjudningar/event samt öppettider.

Metoderna kan inbegripa, inte bara byggnader eller platser, utan även lärandeprocessor eller sociala behov.

Juul konstaterar:

– Vi utvecklar holistiska synsätt för planeringen av staden, universitetscampus och näringslivet i syfte att tillvarata den kunskap som kan utvecklas vidare i konstruktiv interaktion.

Å ena sidan ett problem kan vara att mäta aspekter som attraktion, känslomässiga and upplevelser värden. Å andra sidan kan vi dra nytta av en medvetenhet i den akademiska världen. Dessutom har globaliseringsandan skapat rika möjligheter för, exempelvis, studenter och gästforskare att fritt välja destination i dagens läge.

– Konkurrensandan skapar denna medvetenhet hos ansvariga inom universitetsvärlden. Det leder till insikter om att campus inte längre bör vara isolerade platser utan de ska kunna bli nav för mångfalden. Således har universitetsvärlden blivit mer intressant i vårt århundrade än de har varit tidigare, säger Juul och Frost.

Följaktligen kan arkitekter dra nytta av globaliseringen genom den konkurrens som följer i dess spår.

Arkitektens roll i Danmark och i Sverige
Som en parentes frågar jag om huruvida Juul och Frost märker skillnader mellan den status som danska visavi svenska arkitekter åtnjuter. Svaret är jakande:

– Dels inbjuds danska arkitekter i tidiga skeden i projekt eller planering, dels har vi möjlighet att påverka senare skeden av processen. Vi kan även analysera och påverka holistiska aspekter på ett mer utbrett plan än svenska arkitekter.

Juul tillägger att hon har deltagit som jury medlem i den svenska arkitektutbildningen. I det arbetet har hon märkt att den danska utbildningsformen tillåter en högre grad av kreativitet samt av holistiska synsätt.

Hon har även sett att det finns ett samband mellan utbildningen i Danmark och i Norge.

Arkitektutbildningen i Sverige utgår ju från Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) vilket i sig anspelar på dess fokus på tekniska aspekter eller perspektiv.

Även Frost har inblick i utbildningen i Lund som gästprofessor och gästföreläsare. Han anser att skillnaden är uppenbar.

Eftersom Juul | Frost anlitar svenska arkitekter, bland annat, i Öresundsregionen kan de två ledarna dock se fördelar med kombinationer av team från de olika utbildningsformerna. Olika perspektiv kan berika den arkitektoniska processen, tillägger de.

Juul | Frost har även arbetat med Frank Gehry och Daniel Libeskind, vilket även har tillfört kontoret erfarenheter.

Avslutningsvis understryker Juul och Frost vikten av att vända processen i utvecklingen av miljöer. Stadslivet beror av människan och hon bör få påverka hur byggnader och miljöer ska utformas.

Genom exempelvis forskning om livsmönster kan arkitekturen utvecklas för att möta framtiden. I den processen kan teknik vara lika viktigt som kreativitet. Det bör dessutom vara en balans mellan ekonomiska hänsyn och livskvalitet.

Stadsplanering är en investering för den mångfald som utgör staden.

Universitetsplatsen, Örebro campus. Illustration: Juul | Frost Arkitekter